

ОДЕСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА: ІНТЕГРАЦІЯ ПІДХОДІВ

Колективна монографія

Одеса - 2016

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

**ОДЕСЬКА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА:
ІНТЕГРАЦІЯ ПІДХОДІВ**

Колективна монографія

За загальною редакцією
доктора філологічних наук,
професора Т. Ю. Ковалевської

**Одеса
ПолиПринт
2016**

УДК 81-11 Одеса(477)

ББК 81.1 Одеса я9

О 41

Рекомендовано до друку Вченого радою
філологічного факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 10 від 21.06.2016 р.)

Колектив авторів:

доктори фіол. наук Войцєва О. А., Домброван Т.В., Жаборюк О.А., Карпенко О.Ю.,
Ковалевська Т. Ю., Колегаєва І.М., Кондратенко Н. В., Морозова І.Б., Степанов Є.М.,
Форманова С. В., Яковleva O. B.; канд. фіол. наук Бабій Ю.Б., Дмитрієв С.В., Дружинець М. Л.,
Желязкова В.В., Касім Г.Ю., Ковалевська А. В., Кутуз Н. В., Лупол А.В., Машарова Я.В.,
Мікрюкова К.О., Немировська О. Ф., Пожарницька О.О., Романченко А. П., Рускуліс Л.В.,
Сидоренко О.М., Стойкова Г.Г., Стрій Л.І., Фащенко М.М., Хаденко Л. І., Хrustiк H. M.; викл.
Антонюк О. В., Бугаєнко Л.П., Конопелько Я.Г., Костянко Ю.О., Сеник Г. В., аспіранти Білінська
О.С., Добровольська Д.М., Завальська Л. В., Кіщенко А.М., Костенко М.А., Лакомська І. В.,
Поліщук С. С., Просяна А.В., Славінська М. С., Слишинська Г.М., Щербак О.В.; магістр В. Пак.

Рецензенти:

- Бацевич Ф.С.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка;
- Мосенкіс Ю.Л.** – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- Олексенко В. П.** – доктор філологічних наук, професор, декан факультету філології і журналістики Херсонського державного університету.

О 41 Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів : колект. моногр. / за заг. ред. Ковалевської Т. Ю. – Одеса : ПоліПринт, 2016. – 362 с.
ISBN 978-966-2070-90-3

Черговий випуск колективної монографії присвячено комплексному аналізу природи і функціонування мови у поліжанрових дискурсах на рівні синхронії та діахронії, контрастивним студіям, висвітленню новітніх напрямів дослідження мовної системи. У монографії вміщено актуальні розробки вчених Одеської лінгвістичної школи у всьому розмаїтті їхніх наукових пошуків у царині слов'янського й світового мовознавства.

Адресовано науковцям, аспірантам, студентам, усім, хто цікавиться лінгвістичною проблематикою.

ББК 81.1 Одеса я9

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2016.
© Колектив авторів, 2016.

ISBN 978-966-2070-90-3

ЗМІСТ

7

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ 1.

**СИСТЕМА МОВИ В КОЛІ
СУЧASНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПАРАДИГМ**

ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЗВ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ
У СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ (О. А. Войцєва) 11

ЛІНГВОСИНЕРГЕТИКА: НОВІ ОБРІЙ
В ДОСЛІДЖЕННІ МОВИ (Т. І. Домброван) 19

НЕЙРОПСИХІЧНИЙ МЕХАНІЗМ БІЛНІГВІЗМУ (О. А. Жаборюк) 27

ЕРГОНІМІЧНИЙ СКЛАДНИК ОНІМІЧНОГО ФРЭЙМУ
МЕНТАЛЬНОГО ЛЕКСИКОНУ (О. Ю. Карпенко) 41

ЄДИНИЙ СВІТ VS ЧИСЛЕННІ КАРТИНИ СВІТУ:
ВІД ПЕРЦЕПЦІЇ ЧЕРЕЗ КОГНІЦІЮ
ДО ВЕРБАЛІЗАЦІЇ (І. М. Колегаєва) 55

ЛЕКСИЧНА ТА ГРАМАТИЧНА ДИСТРИБУЦІЯ ІМЕННИКІВ
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ
«АТМОСФЕРНІ ОПАДИ» В РОСІЙСЬКІЙ МОВІ:
МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ (Є. М. Степанов) 63

УКРАЇНСЬКЕ УСНЕ МОВЛЕННЯ ЗА ПЕРШОДРУКАМИ –
КОБЗАРЬ П. П. АРТЕМОВЬСКОГО-ГУЛАКА (1877)
ТА КОБЗАРЬ. ПЫРЯТЬИНСКА ЛАСТИВКА
Е. П. ГРЕБИНКИ (1878): ГОЛОСНІ
ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ (М. Л. Дружинець) 78

ПОЛЬСЬКА МОВА ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДВАДЦЯТЬ ПЕРШОГО СТОЛІТТЯ (Г. Ю. Касім) 86

ДО ПИТАННЯ ПРО КУЛЬТУРУ УКРАЇНСЬКОГО
ЛІТЕРАТУРНОГО МОВЛЕННЯ: ОРФОЕПІЯ
ІМЕННИКОВИХ СЛОВОФОРМ (Я. В. Машарова, М. М. Фащенко) 104

ВИТОКИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ (А. П. Романченко) 111

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТИПИ УКРАЇНСЬКИХ ЕРГОНІМІВ (О. М. Сидоренко)	
РОЗДУМИ ПРО МОВНЕ БУДІВНИЦТВО НА ВІННИЧЧИНІ (Г. Г. Стойкова)	119
СЕМАНТИЧНА ДИНАМІКА ВІДДІЄСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ ІЗ СУФІКСАМИ -ІЩ(Я) ТА -ИН(И) (Л. І. Хаценко)	127
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОРФЕМІКИ ТА СЛОВОТВОРЕННЯ (Н. М. Хrustик)	133
ВІДАПЕЛЯТИВНІ ПРИЗВИСЬКА: ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА СЕМАНТИКИ (Г. В. Сеник)	140
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ (С. С. Поліщук)	148
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ВИМІРИ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	
СИМВОЛЬНА МОВА ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ) (О. В. Яковлєва)	153
КОРЕЛЯТИ КОНЦЕПТОСФЕРИ «ЛЮДИНА - ПРЕДМЕТИ ПОБУТУ» В НОМІНАЦІЯХ ОСОБИ МОДУСНОГО ТИПУ (С. В. Дмитрієв)	161
МОВНІ ЗАСОБИ ПРОДУКУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ СИМВОЛІЧНИХ ЗНАКІВ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ (В. В. Желязкова)	168
РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ АДРЕСАНТНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ ПРОЗОВОМУ ТЕКСТІ (А. М. Кіщенко)	177
ТОПОНІМНІ ПРИОРИТЕТИ ПОЕЗІЙ В. СТУСА (А. В. Лупол)	185
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСТА В ЛІНГВІСТИЦІ (К. О. Мікрюкова)	192
АНТРОПОНОМІАЦІЇ ХУДОЖНІЙ ХРОНОТОП У ЖАНРІ ІСТОРИЧНОЇ ДРАМИ (О. Ф. Немировська)	199
	205
КОМПАРАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З ЕКСПЛІЦИТИЧНИМ ПОКАЗНИКОМ ПОРІВНЯННЯ В ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ ЛІНІ КОСТЕНКО (А. П. Романченко, Л. П. Бугаєнко)	213
СИМВОЛІЧНА ФУНКЦІЯ ЗООНІМІВ У ПОЕМАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (Л. В. Рускуліс, В. Пак)	220
СКЛАДНИКИ КОНЦЕПТУ <i>ВОДА</i> ЯК ВІДБИТТЯ АКСІОСИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОМЕНТАЛЬНОСТІ (О. В. Антонюк)	226
РОЗДІЛ 3. ЛІНГВІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУГЕСТИВНИХ ДИСКУРСІВ	
НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ РЕКЛАМНИХ СУГЕСТОГЕНІВ (Т. Ю. Ковалевська)	231
СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ (Н. В. Кондратенко)	240
МОВЛЕННЄВІ СИГНАЛИ ЯК ОСОБЛИВА ТЕХНІКА ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖСОБІСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ (І. Б. Морозова)	247
МОВЛЕННЄВИЙ КОНФЛІКТ: ЗМІСТ, ТЕМА, ІНТЕНЦІЯ (С. В. Форманова)	254
СТРАТЕГІЯ МАНІПУЛЮВАННЯ І ТАКТИКИ ЇЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ В СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (Ю. Б. Бабій)	263
НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ В СИСТЕМАТИЦІ МЕДІАВПЛИВУ (А. В. Ковалевська)	268
МІМІКРІЯ ВІДІВ РЕКЛАМИ: МАНІПУЛЯТИВНИЙ АСПЕКТ (Н. В. Кутузя)	275
ФОРМУЛА КОНОТАТИВНОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ ЕРГОНІМНИХ ОДИНИЦЬ (Н. В. Кутузя)	282
ПЕРСОНАЖНЕ МОВЛЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ РІЗНИХ ВІДІВ МИСТЕЦТВА: ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ, РОМАН, КОМП'ЮТЕРНА ГРА (О. О. Пожарицька)	288

Н. В. Кутузя,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра прикладной лингвистики

ФОРМУЛА КОННОТАТИВНОЙ ИНТЕНСИВНОСТИ ЭРГОНИМНЫХ ЕДИНИЦ

Статья посвящена эртонимам как актуальным элементам рекламной речи. Рассмотрены особенности значения эртонимных единиц, а также предложенна формула степени коннотативной интенсивности указанных онимов.

Ключевые слова: реклама, эртоним, коннотация, формула.

N. V. Kutuzya,
Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of Applied Linguistics

ERGONYMS CONNOTATIVE INTENSITY FORMULA

The article is dedicated to the analysis of ergonyms being the advertisement speech' considerable elements. Peculiarities of ergonymical units' meaning is examined, and these onyms' connotative potential leveling methodology is offered.

Key words: advertisement, ergonym, connotation, formula.

УДК 802.0-801.561.3

О. О. Пожаринська,

к. філол. н.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри граматики англійської мови

ПЕРСОНАЖНЕ МОВЛЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ РІЗНИХ ВІДІВ МИСТЕЦТВА: ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ, РОМАН, КОМП'ЮТЕРНА ГРА

У статті розглянуто проблему можливих вербальних кореляцій між різними видами мистецтва у межах певного жанру. Обираючи матеріалом для дослідження віртуальні світи романів, фільмів та комп'ютерних ігор, автор спверджує, що художні образи жанру «вестерн» зберігають не лише риси, фундаментальні з кута зору літературної семантики, а й характерні лінгвальні засоби викладення, включаючи особливості мовлення головного героя.

Ключові слова: вестерн, роман, фільм, комп'ютерна гра, художній образ, особливості мовлення головного героя.

Факт існування різних видів художнього мистецтва підкреслювався ще з часів античності. Так, перші спроби пролити світло на цю проблему було зроблено ще Платоном та Аристотелем. I. Кант запропонував теоретичну класифікацію форми та ідеї, мистецтва, а Г. Гегель, обравши за основу тезу про співвідношення форми та ідеї,

висвітлив взаємозв'язки між окремими галузями творчого пошуку. З часом, коли розвиток нових технологій крокує вперед, не можна ігнорувати і появу нових засобів вираження творчого потенціалу людства.

Представленна стаття фокусується на трьох базових сучасних художніх медіях – кіно, художній між мовленням головних героїв, що уособлює концепт позитивності у кореляції. Задіявленність цими видами мистецтва знаходимо в роботах Д. Галкіна, творі. Задіявленністю, Е. Арнольді, Е. Арсєт, А. Беллі, Т. Біссела, Ж.-Л. Рілеїру, Й. Юла М. Сильвестрова. Е. Арнольді, Е. Арсєт, А. Беллі, Т. Біссела, Ж.-Л. Рілеїру, Й. Юла та ін. Попри досить давно історію її вивчення, проблема виявлення спільності у та ін. Попри досить давно історію її вивчення, проблема виявлення спільності у вербальних засобах об'єктиваций близьких художніх образів різними видами мистецтва в межах одного жанру не отримала достатнього розгляду.

Актуальність даного дослідження випливає з тиосеологичної значущості когнітивного підрунта взаємопливу різних видів мистецтва, з одного боку, а з іншого, мотивується лінгвістичною необхідністю встановлення суттєвих особливостей мовлення позитивних героїв у головних художніх медіях сучасності.

Методо розвідки є встановлення кореляцій між художніми образами позитивних героїв у літературі, кінофільмах та комп'ютерних іграх жанру «вестерн». З поставленої мети випливає вирішення наступних завдань: конкретизація головних особливостей жанру «вестерн», виявлення позамовних чинників появи «вестерну» як художнього жанру, розкриття базових характеристик мовлення позитивних героїв «вестерну», проведення порівняльного аналізу типових мовленнєвих партій «хороших» ковбоїв у трьох обраних видах мистецтва.

Отже, об'єктом розгляду слугували романы, художні фільми та ігри-вестерни, а предметом – комунікативно-синтаксичні особливості мовлення головних позитивних героїв.

Жанр «вестерн» обрано матеріалом дослідження через його, з одного боку, легку візнаваність (а звідси – можливість установлення чітких взаємозв'язків у засобах вираження певного художнього образу різними видами мистецтва), а з іншого, стандартизованість зображеного системи персонажів, де «позитивний» та «негативний» герой окреслені чітко як «блі» та «чорне». **Матеріалом** дослідження слугували 1500 мовленнєвих зразків персонажного мовлення, відбрані у рівній кількості з романів, художніх фільмів та комп'ютерних ігор жанру «вестерн».

Розглянемо спочатку особливості жанру «вестерн». Вестерн – один із найдавніших жанрів американської національної художньої літератури. Цей жанр зіграв значну роль не лише в історії всієї американської культури, а й не втратив свого значення і тепер. За визначенням Словника літературознавчих термінів Дж. А. Каддона, «вестерн – це особливий жанр художньої літератури, що описує про життя на Дикому Заході США» [17, с. 985]. Місте дії у вестерні зазвичай – рідкого Савана і Міссісіпі, відома як «старий південний захід» часів колонізації. Поняття вестерну асоціюється також з величими рівнинами і преріями Небраски, Канзасу, Оклахоми і Техасу, частково Монтані, Вайомінгу і Колорадо, західними районами Північної та Південної Дакоти і Нью-Мексики. Час дії вестерна

традиційно охоплює період з 1860 рр. до кінця Мексиканської революції (кінець 1930 рр.) [4; 1].

Білі поселенці відвойовували у корінних жителів-індіанців і суворої природи наступним чином: «В американській нації» немає стародавнього епосу. Переселенці, які рухаються в минулому сторіччі на Захід континенту, захоплюючи споконвічні землі індіанських племен, ставали легендарними героями. Як герої епосу, вони обростали піднесеними пінотами: благородством, безстрашністю заради перемоги народилися історії фронтиру, що «оступують відважних ковбоїв», які відстоюють «зрадниками» [там же]. Деякі з цих легенд лягти в основу балад (т.зв. «west-country ballads»), а більшість стала біля витоків нового літературного напряму, типового тільки для Сполучених Штатів Америки. З плинном часу і багато в чому завдяки кінематографу, романі в жанрі «вестерн» переступили межі національної літератури і стали видом в усьому світі.

I. Бродський відзначив важливість даного жанру для США у своєму відомому вірші «Неоткуда с любовью наддатого мартобря...», герой якого посилає привіт з «одного з п'яти континентів, що тримається на ковбаях» [3, с. 493], як поет алегорично називає Америку. Пізніше, розмірковуючи про особливості вестерну, І. Бродський підкреслило, що у вестерні добро перемагає неухильно, стрімко і низцівно, при цьому сама перемога відрізняється витонченістю, хоча їй є очевидно з самого початку, що, разом із тим, не робить читання менш цікавим. Поет додає: «Що мені подобається у вестернах – це миттєва справедливість» [там само, с. 27]. Будучи певною мірою досить схематичним, жанр «вестерн» передбачає чіткий поділ добра і зла, позитивного героя і його антагоніста-негідника. При цьому принадлежність їх до того або іншого табору відома з самого початку, а головний персонаж завжди є втіленням ідеї «*he-man*», образом ідеального чоловіка, що знаходиться поза соціальною стратифікацією. «Все чітко поділено на чорне й біле, де є злочинець та є герой» [12], герой в повному розумінні цього слова. Крім іхнього явного або прихованого конфлікту, в романі описуються і другорядні персонажі, що створюють «фон» головним героям. Т.Н. Щирівська бачить основну функцію персонажів «фону» в «очікуванні рятівника і пересудомленні власних життєвих позицій» [9, с. 18]. При цьому, персонажний фон також приховано або явно підрозділяється на два полярних табори: «група підтримки» героя і прихильники його антагоніста. Іноді в романі присутній герой і його антагоніст.

Ж.-Л. Рігейру, характеризуючи вестерн, також зазначає, що твори цього жанру відрізняються ясною, чіткою розстановкою сил, «сувереною простого скажут і характерів, напруженим гострим конфліктом. Все це дозволяє порівняти вестерн з античною драмою» [6, с. 78-79]. Критик також говорить про діякий історичний реалізм, властивий вестернові. «На Дикому Заході діяли свої закони: моральний кодекс переселенців засуджував не за вбивство, а за зраду» [там же]. Дійсно, «вестерні незмінна стрілянина та рішуча дуель «доброго» та «злого» протагоністів...

є реалізацією первісної справедливості у світі» [8, с. 169]. Всі критики одностайно проголосують, що герой вестерну – це «останній джентльмен». Його істинна та остання мета – захист своєї честі», при цьому «сама концепція особистої честі заснована на дотриманні кодексу суспільної моралі» [там же, с. 170].

Було б неправильно недооцінювати вестерн, відносячи його до розважальній третьосортної продукції. «Ці легенди, – пише У. Баркер про усталене «коло образів вестерну», – володять великими пізнавальними функціями, особливо по відношенню до дітей, і вони аж ніяк не можуть на увазі абсолютно пасивну ретросивну і безцільну розвагу» [17, с. 272]. Ф. Емері та Д. Мартін, автори книги «Психологічний ефект вестерну», доводять, що сприйняття вестерну, засноване на ототожненні публікі з головним героєм, і служить формою виразення колективного комплексу [12, с. 18].

З погляду літературного жанру, «вестерн на диво різноманітний та складний» [8, с. 162]. Ф. Френч та І. Джарви знаходять левні піджанри кіно-вестернів та їхні літературних аналогів [13; 14]. Так, Ф. Френч перелічує наступні типи вестерну епічний вестерн, вестерн для дорослих, сатиричний вестерн, соціологічний реалістичний, психологічний, алгоритмічний вестерн, антивестерн, спагетті-вестерн [13, с. 56]. Інша класифікація вестерну, яку ми знаходимо у І. Джарви, містить наступні п'ять категорій вестерну: 1) розповіді про «плюнерів»; 2) відкриття кордонів; 3) прихід закону; 4) закон у дії; 5) психологічний вестерн. Усе це свідчить про розвиток цього жанру, про появу всіх нових і нових його різновидів [14, с. 173].

Традиційно об'єм роману жанру вестерн не перевищує 65000 слів. Розвиток сюжету лінійний, характеристики герой ясні і чіткі. Хоча жанр вестерну стоїть в одному ряду з іншими притгодницькими жанрами: «морськими історіями», «лінцарськими романами», «розповідями про подорожі», «вестерні» відрізняється від них реалістичністю сюжету, національним колоритом і оптимістичного спрямованості.

На думку Джона Кевелті, як кіно-вестерн, так і романі-вестерн є епічного драмою, що побудована на протистоянні трьох сил:

- 1) мешканців міста як представників цивілізації;
- 2) злочинців або індіанців, які нападають на жителів міста;
- 3) героя як «подіяни середини», яка володіє досвідом і силами другої групи, але належить до першої [10, с. 156].

Різноманітні відношення між цими трьома складовими і визначають скожетого або іншого твору.

Популярна інтернет-енциклопедія постулює, що у вестернах «персонажі якій стояли біля витоків розвитку пригодницьких мандрівних лицарів, Дикому Заході, мандрівний лицар у європейській літературі раннього періоду подорожував зі своїм конем від міста до міста, борючись з лихомалями різноманітних честі. І, як мандрівні лицарі, герой вестернів часто ризикують собою заради «дівії у бід»» [15; 16; 17].

Відображення Суїтів морян і льодського
і шастя» [5, с. 8].

суспільних цінностей, а іноді й світопорядку. Подібні ж твори містять в собі соціальний моральний кодекс» [9, с.19]. Таке зауваження вважаємо цілком справедливим, адже етичні та моральні принципи добра і справедливості залишаються відносно незмінними протягом багатьох століть, що доводиться розумінням і захопленням читачів творами, які були написані задовго до нашого часу (в тому числі, незмінний інтерес до міфів, сказань і билин).

Позачасовість й універсальність концепту особистенної позитивності, що виражається у вестерні, окрім іншого, доводить і те, що, зародившись в літературі кінця XIX століття, вестерн перетнув літературні кордони, завоював також кіномистецтво (не втратакочи популярності протягом ХХ ст.), гіперпростір косміч'отерніх ігор, і навіть обзавівся низкою пародій («спагетті-вестерні»). Романи-вестерні донині належать до одних з найбільш читаних. Твори в жанрі «класичного» вестерну не тільки перевидаються і піпуться відомими авторами, які здобули славу на хвилі цього жанру (Луї Дімур, Зейн Грей, Генрі Вілсон Аллен (публікувався під ім'ям Уїл Генрі і Клай Фішер), Макс Бренд та ін.), а й зовсім узучасними авторами, такими як У. Бентон (*«Red Runs the Plain»*), Б. Деннісон (*«The Long Trail»*), Дж. Бокхман (*«Absaroka, From War to Wyoming»*), Р. Браун (*«Somewhere West of Texas»*) та ін.. Фільми у цьому жанрі не відстають за популярністю: від класичних *«The Treasure of the Sierra Madre»* (1948), *«For a Few Dollars More»* (1965), *«Tombstone»* (1993), *«Appaloosa»* (2008), *«True Grit»* (2010), *«The Salvation»* (2014), рімейка *«The Magnificent Seven»* (2016), чи драматичних *«Django Unchained»* (2012) та *«Dancing with Wolves»* (1990), до комедійного *«Maverick»* (1994), ентеґерного *«Blueberry»* (2004), цінічно нуарного *«The Hateful Eight»* (2015), до фантастичного *«Cowboys and Aliens»* (2011) та ін., усі з яких користувалися попитом дилігаторій та мають високу глядацьку оцінку й рейтингу на сайті IMDB (International Movie Database).

Задуважимо, що у комп’ютерних прах вестерні були одними з найперших, з’явившись у 80-х рр. з культовим *Gatman*, де гравець виконував роль головного злобоя сам. Дана тенденція зберігається й дотепер. У *Desperados: Wanted Dead or Alive* гравець також бере на себе відповіальність за дії головного «хорошого» злобя, ловлячи бандита Ель Діабло. Те саме стосується *«Dead Man's Hand*

», *«Gun*», проекті *«Call of Juarez*

. У *«Red Dead Redemption*

, що є однією з шедевральних комп’ютерних ігор сьогодення, згідно політу на міжнародному півострові Amazon та російськомовному *ttmoglolsus*, головний герой отримує більш атмосферичну характеристику, оскільки має небезпішне минуле, від якого хоче відстити свою долину.

Таким чином, з одного боку, вестерн демонструють позачасові етичні норми, а з іншого, відлення їх ідей з цілком сучасним з точки зору як медіа технології, так і з мовленнєвих засобів, за допомогою яких викладається основний сюжет як у літературі, так і у кіно чи літературі.

Як відомо з теорії етики, зasadничою, ключовою категорією в соціальному житті є поняття свободи. При цьому, «до числа вищих моральних цінностей зазвичай

відносять узагальнені поняття, що відрізняються суспільством і людського існування, добро, свободу, сенс життя і щастя» [5, с.8].

(Morton) "What? Who is he to be?"
(Rock) "My name is Rock Bannon."
Morton's lips tightened and grew wary: "Ah? Bannon, eh? I've heard of you. Killed
man in Laramie a month or so back, didn't you?"
(Rock) "He drew on me" (L. L'Amour).

Мовлення Мортона «пломбаж» та невпевнене, він висловлює свої думки літичними конструкціями (Bannon, eh?, Killed a man in Laramie a month or so back, didn't you?), ставить запитання (майже усі речення у цій діалогічній єдності) та живе непредикатні структури (Ah?), що є мало інформативними та роблять його спілкування непрозорим, демонструючи його сумніви та власту невпевненості.

Реплікі Рока, навпаки, чітко структуровані і змістово прозорі. У наведений діалогічні єдності він вживає короткі, розповідні двоскладні неспілгучні речення. «You go Laramie...»

У наведенному прикладі з кінострічки «хороший» ковбой виказує свою згоду сам на сам зустрітися з бандитами. Всі репліки прості, змістовно прозорі, що складні, неспільні.

то бере на себе роль «хоропого» ковбоя, також пропонується виражати свої думки простими короткими реченнями з проворим комунікативним змістом, як-то: «*Gun is on the table. You stand alone.*» («*Gun*», 2005).

Незважаючи на свою принадлежність до «масової» притодницької літератури, як-то: «*Django Unchained*» (2012), «Хоропій» ковбої також є приналежними до різних вікових груп («*The Hateful Eight*», 2015 чи «*Cowboys and Aliens*», 2011).

При всьому, зовнішньому, розмаїтті головних геройів і несхожості їхніх темпераментів, «хоропії» і «хоропії» ковбої завжди легко відзначавши, незалежно від часу дії, описаного чи то в романі, чи у кінострічці чи грі, і дати їх написання чи випуску. Так, розмірковуючи про філософію мистецтва, французький літературознавець І. Тен підкреслює, що будь-який художній твір є «світлинию навколоцільного моралі» і характерне моральний і розумовий розвиток людства. При цьому, пропаговані моральні ідеали знаходяться в прямій залежності від національно-групової детермінанти [7, с. 127-131]. У цьому плані можна говорити про єдину етичну концептосферу творів у жанрі «вестерн» у всіх різновидах мистецтва. Пояснення цього факту вбачаємо у нерозривному зв'язку мови і мислення, що відбувається у спільноті морально-етичних поглядів, соціального статусу, історичної епохи позитивних героїв вестернів.

Підсумовуючи результати нашого дослідження, зробимо висновок, що мовлення позитивних героїв в усіх трьох видах мистецтва має досить близьку синтаксичну побудову, з явним домінуванням простих речень та підвищеною частотністю імперативів. При цьому, різниця між мовленнєвими портретами «хоропіїх» ковбоїв, зображеніх в кінострічках, комп’ютерних іграх та літературних творах, є доволі невеликою та не перевищує 2-3 % у кожному типі речень (структурному та комунікативному).

Таким чином, зазначимо, що мовна свідомість американської нації, представниками якої є автори вивчених вестернів-романів, та яким «вторть» сценаристи та автори комп’ютерних ігор, задає параметри вербалізації узагальненого концепту позитивності, який об’єктивується, в числі інших складових віртуальної квазі-реальності, і в мовленнєвому портреті головних героїв – як прямо, або безпосередньо (на рівні мовлення головного позитивного героя), так і «від зворотнього», опосередковано (на рівні мовлення антагоніста).

І якщо в даному випадку важко говорити про ідентифікацію конкретної мовленнєвої особистості в вестерні як жанрі, можна, однак, з достатньою впевненістю говорити про узагальнений мовленнєвий портрет позитивного героя вестерну. Цей потенціал мовленнєвої особистості позитивного героя вербалізується за рахунок певних мовленнєвих схем, що легко розпізнаються та на рівні підсвідомості як автора, так і гравця, глядача та читача, відповідають сприйняттю національного ідеалу. Отже, мовні засоби слугують в межах певного жанру.

Література

1. Альфиренко Н. Ф. Лингвокультурологія : ценностно-смысловое пространство языка / Н.Ф. Альфиренко. – М. : Флинта, Наука, 2010. – 288 с.
2. Арнольди Э. Звезды немого кино: вступительная статья / Э. Арнольди // Звезды немого кино. – М. : Искусство, 1968. – С. 14–36.
3. Бродский И. Стихотворения и поэмы / Бродский И. – [Вступ. статья, сост., подгот. текста и примеч. Л.В.Лосева]. – СПб. : Изд-во Пушкинского Дома; Вита Нова, 2011. – 1232 с.
4. Карцева Е. Н. Вестерн. Эволюция жанра / Карцева Е. Н. – М. : Искусство, 1976. – 255 с.
5. Мокава И. Р. Этические концепты в языковой картине мира (на материале русского и карачаево-балкарского языков). дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Мокава Ирина Рамазовна. – Нальчик, 2004. – 155 с.
6. Риперу Ж.-Л. Величайшее приключение вестерна. Уильям Харт / Ж.-Л. Риперу // Звезды немого кино : Антология [сост. В. Головская] / – М. : Искусство, 1968. – С. 78–93.
7. Тэн И. Философия искусства / Тэн И. – М. : Искусство, 1996. – 350 с.
8. Шестаков В. П. Мифология XX века : Критика теории и практики буржуазной массовой культуры / Шестаков В. П. – М. : Искусство, 1988. – 224 с.
9. Цироўская Т. Н. Типология сюжетов в произведениях отечественной массовой литературы 1990-2000 гг. : дис. на соискание уч. ст. канд. филол. н. : спец. Армавирський гуманітарний педагогічний університет, 2006. – 188 с.
10. Cawelti J. G. Adventure, Mystery and Romance: Formula Stories as Art and Popular Culture / Cawelti J. G. – Chicago, 1976. – 378 p.
11. Davis William C. Lone Star Rising / William C. Davis. – TX: College Station : Texas A&M University Press, 2006. – 368 p.
12. Emery F. Psychological Effects of “Western Film”: A Study in Television Viewing / F. Emery, D. Martin. – University of Melbourne, Dpt of Audio-Visual Aids, Studies in MassCommunications. – Melbourne, 1997. – 47 p.
13. French Philipp Westerns – Aspects or a Movie Genre? / French Philipp. – NY, 1974. – 165 p.
14. Jarvie I. C. Movies and Society / Jarvie I. C. – NY : Basic Books,
15. Википедія Свободна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http:// wikipedia.org/wiki/Western>

16. Современный словарь-справочник по литературе / [сост. и научн. ред. С. И. Корнилов]. – М. : Олимп : ООО «Фирма «Изд–во АСТ»», – 704 с.
17. Cuddon J. A. Dictionary of Literary Terms and Literary Theory / J. A. Cuddon, revised by C.E. Preston. – London : Penguin Books, 1999 (2004). – 1024 р.

Е.А. Пожарцкая,
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова,
кафедра грамматики английского языка

ПЕРСОНАЖНАЯ РЕЧЬ СКВОЗЬ ПРИЗМУ РАЗНЫХ ВИДОВ ИСКУССТВА: ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ, РОМАН, КОМПЬЮТЕРНАЯ ИГРА

Представленная статья рассматривает проблему возможных вербальных корреляций между разными видами искусства в пределах определенного жанра. Избирая в качестве материала для исследования виртуальные миры романов, фильмов и компьютерных игр, автор утверждает, что художественные образы, свойственные жанру «вестерн», сохраняют не только черты, которые являются фундаментальными с точки зрения литературной семиатики, но и характерные лингвистические средства изложения, включая особенности речи главного героя. Ключевые слова: вестерн, роман, фильм, компьютерная игра, художественный образ, особенности речи главного героя.

О. О. Pozharytska,
Odessa National I.I.Mechnikov University,
Department of English Grammar

PERSONAGE SPEECH THROUGH THE PRISM OF DIFFERENT ART FORMS: FILMS, NOVELS, COMPUTER GAMES

The present article deals with the problem of possible verbal correlations between different art forms within a certain genre. Choosing the virtual worlds of novels, films and computer-games as the material for her research, the author argues that the artistic images intrinsic to the genre of “western” preserve not only their essential features from the point of view of literary semantics, but also their characteristic lingual means of expression, including the main character’s speech peculiarities.

Key words: western, novel, film, computer-game, artistic image, speech peculiarities.

УДК 821.161.2'42.32

Л. І. Стрій,
к. філол.н., доц.,
Одеський національний університет імені І. Мечникова,
доцент кафедри приспівової лінгвістики

ЖАНРОВА СПЕЦІФІКА ІНАВГУРАЦІЙНОЇ ПРОМОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Статтю присвячено вивленню особливостей структури та композиції одного з жанрів політичного дискурсу – інавгураційної промови. Матеріалом для аналізу слугували тексти інавгураційних промов українських президентів Л. Кучми, В. Ющенка, В. Януковича та П. Порошенка. Проаналізовано обов’язкові та факультативні компоненти інавгураційної промови, простежено функціонально-семантичні особливості мовних одиниць в інавгураційній промові.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, ритуальний жанр, інавгураційна промова.

Актуальність статті зумовлена потребою комплексного дослідження жанрових різновидів українського політичного дискурсу. Політичне мовлення переважно висвітлено в аспекті кореляції мовної особистості політика та його «мовного портрету», тому в центрі уваги перебувають особливості індивідуального публічного мовлення окремих політиків (див. праці Н. Вербич, О. Паршиної, Н. Петлюченко, О. Семенюка, І. Серякової, М. Шульги тощо). Аналіз інавгураційної промови як вербального складника інавгурації президента реperезентовано здебільшого в зарубіжних мовознавчих розвідках (праці О. Бабенкової, О. Пильгут, Ж. Свінцової, А. Чудінова, О. Шейгал та ін.), проте в українському мовознавстві проблеми політичної лінгвістики, зокрема ритуальної політичної комунікації залишаються поза увагою вчених. Поодинокі наукові статті переважно містять аналіз інавгураційних промов американських та європейських президентів (наприклад, праці О. Семотока).

Мета напої статті – виявити особливості структурно-композиційної організації інавгураційних промов українських президентів, **об’єкт** – інавгураційна промова як жанр політичного дискурсу.

Інавгураційна промова належить до ритуальних жанрів політичної комунікації, її вагодолупе новообраний президент держави під час ритуалу інавгурації. О. Шейгал вважає, що відсутність новизни в інавгураційній промові визнає перевагу факту вимови над змістом, тому вона є «не просто мовленнєвою дією, а й дієго політичною» [4, с. 247]. Виголошення інавгураційної промови разом з ритуалом інавгурації є обов’язковим етапом процедури вступу президента на посаду, тобто обраний голосуванням президент стає чинним лише після інавгурації.

Інавгураційна промова як жанр ритуального політичного тексту створюється за чіткими правилами, що насамперед регламентують його структурно-